

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie van Binnenlandse Zaken
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Onderwerp

Inbreng AO Kiesrecht 19 juni 2019

Datum	Referentie	Inlichtingen bij	Bijlagen
12-06-2019	19-0478/MH/RS	Marijke Hempenius, m.hempenius@iederin.nl	

Geachte Kamerleden,

Op 19 juni spreekt u in een algemeen overleg over het kiesrecht. Een belangrijk onderwerp voor onze achterbannen. Want veel mensen met een beperking kunnen - zoals u weet - niet (zelfstandig) stemmen. Gelukkig heeft ook u, als Kamer, erop aangedrongen dat daar verandering in komt. Daarop heeft de minister verbeteringen aangekondigd, die stemmen voor veel meer mensen mogelijk moet maken. We willen u hierbij op het hart drukken dat er haast geboden is bij de uitvoering van deze maatregelen. Stemmen is tenslotte een mensenrecht!

Zorg dat experimenten van start kunnen gaan

Voor mensen met een verstandelijke beperking, voor mensen met dementie of mensen met een psychische beperking is hulp in het stemhokje bij het stemmen nu niet toegestaan. Dit betekent dat een flink deel van de ca. 150.000 mensen met een verstandelijke beperking, 280.000 mensen met dementie en 160.000 mensen met een zware psychische beperking geen gebruik kunnen maken van hun stemrecht!

In het laatste debat over het kiesrecht zijn daarom toezeggingen gedaan over verruiming van de ondersteuningsmogelijkheden. In haar brief van 15 juni 2018 heeft de minister een Experimenteerwet aangekondigd, waardoor experimenten met *early voting* mogelijk worden. Daarbij wordt het kiezers met een beperking, dementie of lage taalvaardigheid makkelijker gemaakt om te stemmen en worden ze indien nodig daarbij begeleid.

Op basis van de ervaringen kan vervolgens in de Kieswet worden vastgelegd hoe deze hulp bij het stemmen blijvend wordt geregeld. Dit klinkt mooi en de vraag is wanneer dit gerealiseerd kan worden. Er is nog geen vervolgoverleg met PG-organisaties hierover geweest. Dus vragen wij ons af of de minister op dit terrein wel voldoende vaart maakt.

Bezoekadres
Churchilllaan 11
3527 GV Utrecht

Postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

T 030-720 00 00
E post@iederin.nl
I www.iederin.nl

KvK 30250451
Bank NL28 ABNA 0973 89 41 21

Wilt u de minister daarom vragen:

- *de kamer te informeren over het moment waarop het wetsvoorstel voor de Experimenteerwet aan de Kamer wordt gestuurd;*
- *duidelijk te maken wat de ervaringen zijn van mensen met een beperking en/of dementie die in sommige gemeenten hebben gestemd met de nieuwe stembiljetten of met de mal en spraakondersteuning;*
- *onderzoek te doen naar de wijze waarop andere landen, bijvoorbeeld Noorwegen en Zweden, de hulp in het stemhokje voor mensen met een verstandelijke beperking en mensen met dementie in de wet hebben geregeld.*

Benut de beschikbare technieken voor mensen met een visuele beperking

De minister vindt dat zoveel mogelijk kiezers zelfstandig hun stem moeten kunnen uitbrengen. Het huidige stembiljet is echter niet zelfstandig bruikbaar voor mensen met een visuele beperking. Het gaat hier om een groep van ruim 300.000 mensen. Bij de afgelopen twee verkiezingen was het in een aantal gemeenten mogelijk om te stemmen met een 'stem-mal' met braillevertaling. Wij zijn benieuwd naar de evaluatie van deze stemwijze en naar de mogelijkheden om dit op bredere schaal te gaan toepassen. Verder kan elektronisch stemmen en de inzet van voorleesapparatuur ook helpen om het stemmen eenvoudiger te maken.

Wilt u de minister vragen:

- *naar de ervaringen met de stem-mal en of deze wijze van stemmen naar alle stembureaus kan worden uitgebreid;*
- *haast te maken met het aangekondigde vervolgoverleg over de mogelijkheden en kosten van elektronisch stemmen en duidelijk te maken wanneer het onderzoek hierover aan de Kamer wordt gestuurd.*

Maak ook het stembiljet en de informatie over stemmen zelf toegankelijker

Het bestaande stembiljet is groot, onoverzichtelijk en ingewikkeld, waardoor het niet voor iedereen goed bruikbaar is. Ook (de informatie over) het stemproces is niet voor iedereen begrijpelijk. Dit raakt zowel mensen met een verstandelijke beperking en met dementie als mensen met een lage taalvaardigheid. Het gaat in totaal om ruim 2 miljoen mensen. Dus ook hier is het zaak dat er haast wordt gemaakt met de toegezegde verbeteringen.

Wilt u de minister vragen:

- *of ze de mensen om wie het hier gaat vanaf het begin wil betrekken bij vereenvoudiging van het stembiljet en (de informatie over) het stemproces;*
- *wanneer de voorstellen voor de nieuwe stembiljetten er zullen zijn;*
- *of ze ervoor kan zorgen dat de toegezegde experimenten al vóór 2021 gaan plaatsvinden?*

Monitor de toegankelijkheid

Het is belangrijk dat de toegankelijkheid van het stemproces goed wordt gemonitord. Het College voor de Rechten van de mens heeft bij de afgelopen twee verkiezingen ervaringen van mensen opgevraagd en hier een rapportage van gemaakt. Daar bleek onder meer uit dat er nog steeds stembureaus zijn die fysiek ontoegankelijk zijn.

Wilt u de minister vragen:

- *de door het College opgehaalde ervaringen te betrekken bij het verbeteren van het stemproces.*

Wij wensen u een vruchtbaar debat.

Met vriendelijke groet,

Illya Soffer,
directeur Ieder(in)

Dickie van de Kaa,
directeur KansPlus

Koos Spanbroek,
voorzitter Sien

Gerjoke Wilmink,
directeur Alzheimer
Nederland

Joep Aarts,
directeur Oogvereniging

Conny Kooijman,
directeur LFB